

BEHANDELING XEROSTOMIE

Als meest voorkomende oorzaken van een verminderde speekselproductie worden genoemd; chronisch gebruik van medicatie met een anticholinerg effect zoals parasympaticolytica, anti-histaminica (promethazine, clemastine), antihypertensiva (clonidine), anti-emetica (meclozine, cyclizine), antiparkinsonmiddelen (trihexyfenidyl), anti-depressiva (vooral de tricyclische en in mindere mate de SSRI's), antipsychotica (chloorpromazine, thioridazine), atropine (oogdruppels) en h4-antagonisten.

Andere oorzaken voor droge mond zijn: bestraling van het hoofd/hals gebied, systemische ziekten zoals diabetes mellitus en het syndroom van Sjögren, psychogene oorzaken zoals angst of stress, dehydratie en trauma van de speekselklieren.

Als minder frequent voorkomende oorzaken worden genoemd speekselkliertumoren, infecties van mondslijmvlies of speekselklieren, endocriene ziektes, de ziekte van Alzheimer, taai slijmziekte (mucoviscoïdose), sarcoïdose en amyloidose.

Op oudere leeftijd komt xerostomie vaker voor. Dit komt doordat onderliggende oorzaken frequenter op oudere leeftijd voorkomen. Bij gezonde ouderen blijft de speekselproductie intact.

Tips bij een droge mond

- Het regelmatig drinken van kleine hoeveelheden water en voedsel wegspoelen met vocht kan verlichting geven.
- Probeer de hoeveelheid speeksel te stimuleren door te kauwen op suikervrije kauwgom of stevig suikervrij voedsel zoals rauwkost.
- Probeer het aantal zoetmomenten per dag zoveel mogelijk te beperken. Uw gebit is bij een droge mond kwetsbaarder.
- Gebruik niet teveel cafeïne houdende producten en alcoholische dranken. Deze verminderen de hoeveelheid speeksel en kunnen het droogtegevoel versterken.
- Vermijd zoveel mogelijk zure (sport)dranken, vruchtensappen of frisdranken. Bij een tekort aan speeksel is de bescherming weg waardoor het gebit kwetsbaarder kan zijn voor tanderosie. Door met een rietje te drinken komt de zure drank zo min mogelijk in de mond.
- Gebruik milde, niet schuimende tandpasta's. Dit zijn tandpasta's zonder Sodium Lauryl Sulphate Sulfate (SLS), een voorbeeld hiervan is Zendium.
- Droge lippen kunnen verzacht worden met vaseline, purol, uierzalf of lippenbalsem op olie basis. Gewone lippenbalsem droogt de lippen uit en kan beter niet gebruikt worden.
- Verhoog de vochtigheid in huis en met name in uw slaapkamer, bijvoorbeeld door middel van een luchtbevochtiger.
- Als er door de droge mond eerder gaatjes ontstaan, dan is gebruik van een neutrale fluoridespoeling zonder alcohol raadzaam.
- Verzorg uw mond goed, poets tweemaal daags met een fluoride houdende tandpasta en floss of tandenstoker uw gebit dagelijks.
- Zo mogelijk worden geneesmiddelen die xerostomie kunnen geven gestopt.

Medicamenteuze behandeling

- Speekselproductie stimulerende middelen (locaal of systemisch)
- Kunstspeeksel

Speekselproductie stimulerende middelen

Werking

Pilocarpine heeft een cholinerge werking; het is een direct-werkend parasympatico-mimeticum met voornamelijk effect op de muscarinereceptoren. Afhankelijk van de dosis verhoogt pilocarpine de secretie van exocriene klieren, waaronder de speekselklieren.

Werkzaamheid

Pilocarpine geeft in verschillende RTC's een significante toename van de speekselproductie bij patiënten met xerostomie tgv bestraling van het hoofd- en hals gebied. In een systematische review wordt van pilocarpine een significante verbetering vermeld van klachten van droge mond bij patiënten met het syndroom van Sjögren. Er is één RCT naar het effect van pilocarpine bij 31 patiënten met primaire xerostomie; ook hier geeft pilocarpine (3 x daags 5 mg) een statistisch significante, subjectieve verbetering van droge mond klachten.

Bijwerkingen

De bijwerkingen van pilocarpine zijn dosis gerelateerd. De meest genoemde bijwerking is overmatige transpiratie. Andere bijwerkingen zijn: misselijkheid, koude rillingen, rhinitis, vasodilatatie, frequente mictie, duizeligheid, asthenie, hoofdpijn, diarree en dyspepsie.

Aandachtspunten

De juiste dosis moet individueel bepaald worden. Meestal volstaat een dosis van 3 x daags 5mg. Contra-indicaties zijn: gesloten kamerhoek glaucoom, onbehandeld astma/COPD en andere chronische ziekten waarbij het gebruik van cholinerge agonisten een risico met zich meebrengt.

Pilocarpine 5mg geeft een significante toename van de speekselproductie en is een relatief veilig middel met aanvaardbare bijwerkingen. Soms is een hogere dosis (10mg) nodig, maar de bijwerkingen nemen dan ook toe. Het lokaal gebruik van pilocarpine (in zuigtabletten of kunstspeeksel) lijkt ook effectief te zijn. Vooralsnog wordt dit in Nederland niet toegepast. Het voordeel zou zijn dat de bijwerkingen minder zijn.

Kunstspeeksel

Een speekselvervangend middel als Biotene Oral Balance, Saliva Orthana of Xialine kan gebruikt worden. Voor het slapen en in de nacht kan een mondgel (Biotene of Multi Oral gel) gebruikt worden omdat deze beter blijft kleven in de mond en tijdens de slaap de speekselvloed het laagst is. Kunstspeeksel wordt niet door ziektekostenverzekeraars vergoed.

Werking

Kunstspeeksel is een speekselvervangend product.

Werkzaamheid

De wetenschappelijke onderbouwing voor de werkzaamheid van kunstspeeksel is zeer beperkt. De meeste kunstspeeksels bevatten carboxymethylcellulose of mucine, waarbij de mucine bevattende preparaten nog het meest werkzaam lijken te zijn. De toepasbaarheid van kunstspeeksel hangt er vooral vanaf of de patiënt het gebruik ervan op prijs stelt (subjectief).

Bijwerkingen

Kunstspeeksel heeft geen noemenswaardige bijwerkingen.

Aandachtspunten

In Nederland zijn een aantal kunstspeeksels als zelfzorgmiddelen verkrijgbaar (Glandosane, Mucine, Oral Balance, Xialine). Kunstspeeksel wordt niet door ziektekostenverzekeraars vergoed.

Contactinformatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de afdeling KNO:

Locatie Jan van Goyenkade
Jan van Goyenkade 1
1075 HN Amsterdam
020-305 58 00

We zijn bereikbaar op werkdagen tussen 08.30 en 17.30 uur.

Heeft u een klacht?

Op onze website www.jvg.nl vindt u ons klachtenreglement onder: patiëntinformatie – klachten.